

PRIMAVERA TRICOLOR

Guió: Carles Santamaria
Dibuixos: Pepe Farruço
Pròleg: Josep Fontana

Edita:

Portal de l'Àngel, 42 2on A
08002-Barcelona
www.fpereardiaca.org

Guió: Carles Santamaria
Dibuixos: Pepe Farruqo
Pròleg: Josep Fontana
Cronologia: Manuel Moreno
Bibliografia: José Manuel Rúa

Correcció: Mar Olivé

Produeix:

Perla, 31
08012-Barcelona
www.debarris.com

Imprimeix:
Zukoy

DL: B- 10.171-2006
ISBN: 84-933898-6-2

Amb el suport de:

Biblioteca Jaume
Perich - Escala
Premià de Dalt

Ajuntament de
Premià de Dalt

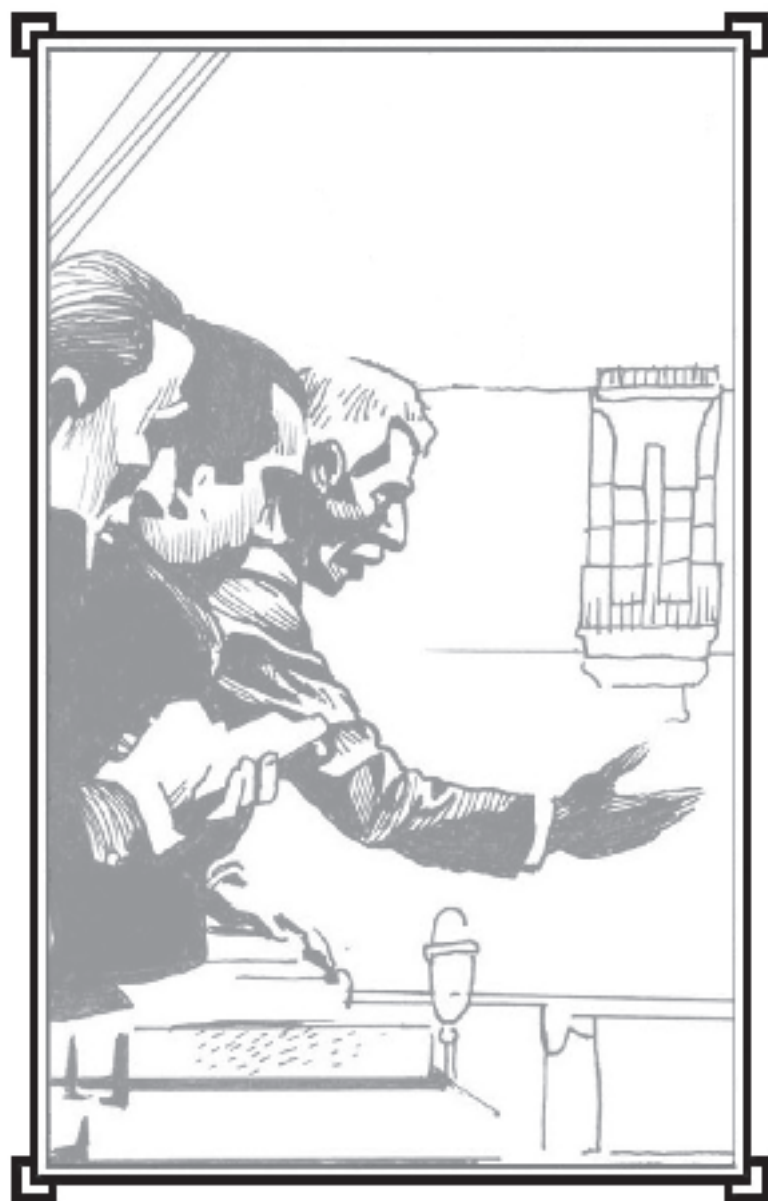
Generalitat de Catalunya
Departament de Relacions Institucionals
i Participació
Programa per al Memorial Democràtic

PRIMAVERA TRICOLOR

INTRODUCCIÓ

Josep Fontana

Un dels trets més sorprenents de la història de la segona república espanyola és la seva fecunditat, que es pot comprovar en les moltes coses que va aconseguir realitzar en el poc temps que se li va deixar per fer-ho. Havia arribat al poder en plena crisi econòmica mundial i va aconseguir evitar que a Espanya s'hi produïssin les caigudes desastroses de la producció i de l'ocupació que es van registrar a la majoria dels països. Els índexs econòmics espanyols d'aquells anys reflecteixen una certa estabilitat, i fins i tot alguns creixements, gràcies a la millora de la situació dels treballadors, que va fer possible l'augment del consum. I és que, encara que els republicans de centre i d'esquerra pertanyessin a la burgesia liberal, havien entès que, com va escriure l'Azaña, **«ningún régimen que atienda al deber de procurar a sus súbditos unas condiciones de vida medianamente humanas podía dejar las cosas en la situación que las halló la República»**.

Es va garantir als treballadors els mínims de llibertat sindical que els permetrien negociar les seves condicions de treball i els seus salaris, i es va saber enfrontar amb prou valentia el problema de les

autonomies, començant per la de Catalunya, que va ser un dels motius fonamentals de la revolta dels militars el 1932, amb en Sanjurjo, i el 1936, amb en Franco. En un altre problema, com era el de la propietat de la terra, els seus propòsits de reforma no van anar gaire endavant fins al 1936, perquè no va poder aplicar-hi els recursos que haurien estat necessaris, i va cometre l'error de no adonar-se que no tota l'Espanya agrària era la del latifundi, de manera que no va encertar a resoldre els problemes dels petits i mitjans cultivadors de blat, que van acabar donant suport als seus enemics.

Però la tasca més important que es va proposar realitzar, encara que molt sovint s'oblidi, va ser la de transformar la societat espanyola a través de l'educació. La república es va trobar amb un gran dèficit d'escoles i de mestres i s'hi va enfrontar creant milers de nous mestres i construint milers d'escoles, al mateix temps que multiplicava els instituts d'ensenyament secundari i s'esforçava a difondre la cultura entre els adults amb les «**missions pedagògiques**» que anaven pels pobles, amb la multiplicació de les biblioteques públiques o amb les campanyes de teatre popular inspirades per l'Alejandro Casona i per en Federico García Lorca.

Aquest projecte reformista va estar aturat del 1933 al 1936, en el període de govern de la dreta. I quan el febrer del 1936 l'esquerra va aconseguir novament el poder, en guanyar les eleccions, la dreta va decidir que no pensava tolerar una altra experiència com la dels primers anys de la república. No era pas una revolució el que temien, sabent

com sabien que el govern era en mans d'uns polítics moderats que havien deixat ben clar, en el programa del Front popular, acceptat pels socialistes i pels comunistes que hi col·laboraven, que *«La República que conciben los partidos republicanos no es una República dirigida por motivos sociales o económicos de clase, sino un régimen de libertad democrática, impulsado por razones de interés público y progreso social»*, fins al punt que rebutjaven una mesura tan moderada com la introducció d'un subsidi d'atur.

El que no volien acceptar les dretes era la repetició d'una altra experiència reformista basada en la llibertat sindical i en una educació laica i progressista, amb la perspectiva de l'extensió de l'autonomia al País Basc i a Galícia, i d'una actuació més enèrgica en el camp de la reforma agrària. I per a aconseguir-ho sabien que podien comptar amb els militars, que ja havien decidit, abans i tot de les eleccions, que calia acabar amb la democràcia: en Mola havia escrit que calia fer *«un corte definitivo, un ataque contrarrevo lucionario a fondo»* i que en el futur *«nunca debe volverse a fundamentar el estado ni sobre las bases del sufragio inorgánico, ni sobre el sistema de partidos (...), ni sobre el parlamentarismo infecundo y nocivo»*.

Quan es parla dels crims del franquisme, s'acostuma a pensar sobre tot en els molts milers de víctimes de la repressió, que representen com a mínim deu vegades les del terror de la dictadura de Pinochet a Xile i de la dels militars a Argentina, les dues sumades. Però el seu crim més gran no va ser aquest, sinó l'haver iniciat una guerra civil

sagnant sense més raó ni objectiu que posar fi a un intent de resoldre els problemes fonamentals de la societat espanyola en un clima de convivència i llibertat.

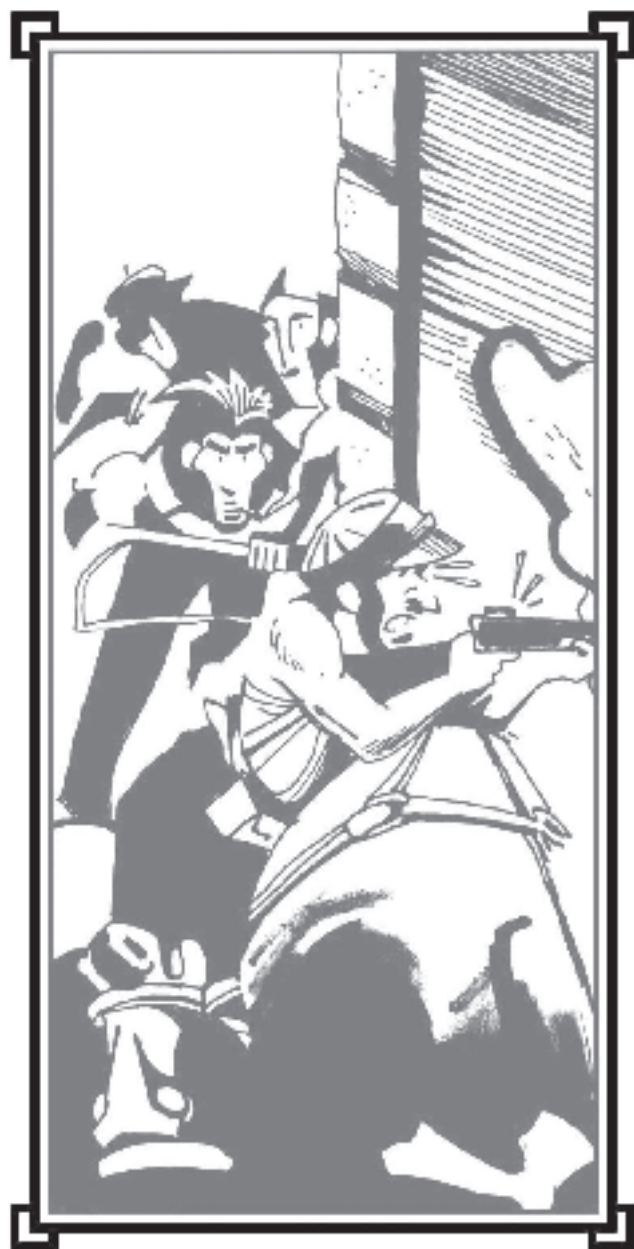
En termes de desenvolupament econòmic es pot calcular que el franquisme va comportar un endarreriment d'uns vint anys en el creixement econòmic espanyol. En termes del progrés global de la societat, però, les pèrdues han estat encara més grans, per més que l'ocultació d'aquest període de la nostra història que s'ha practicat a partir de la transició faci que no en siguem prou conscients. Ens cal, per tant, no solament reviure el record de la república, no solament commemorar-la quan arriba un aniversari com aquest, sinó esforçar-nos a recuperar els projectes i les esperances que van restar frustrats amb la seva derrota.

Josep Fontana (*)

(*)Catedràtic d'Història de la U.P.F.

CAPÍTOL I

Un estiu de sang

CAPÍTOL 2

La Primavera esclata

* A LA PLASA DE CANTONADA

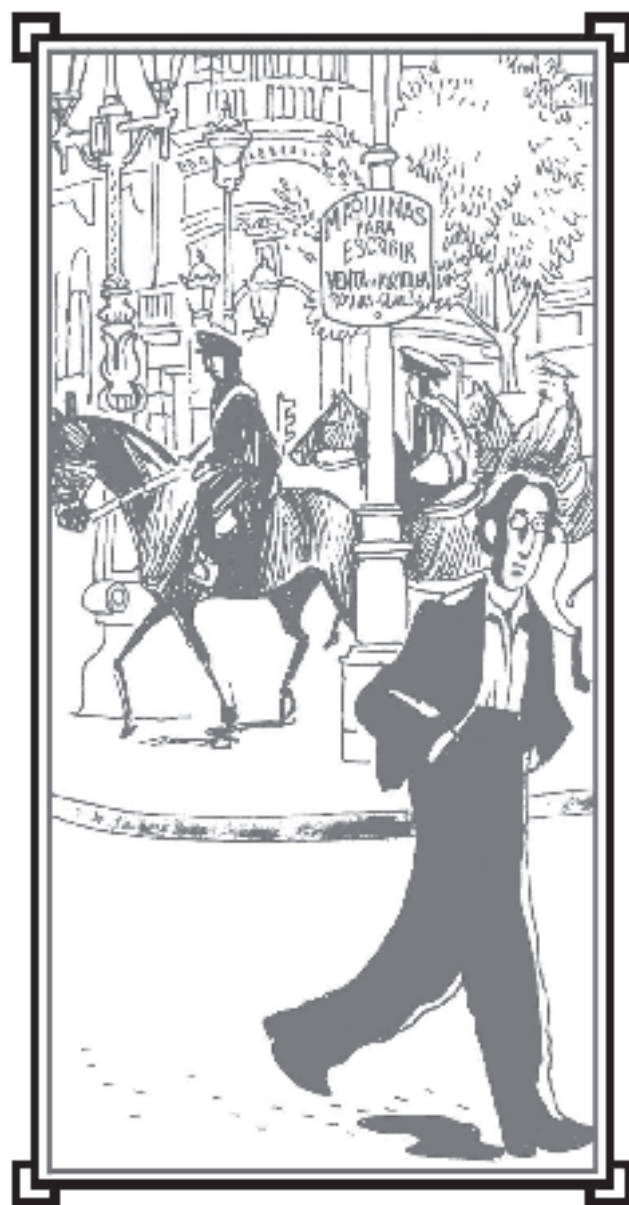

CAPÍTOL 3

Tardor negra

CAPÍTOL 4

Estiu de foc

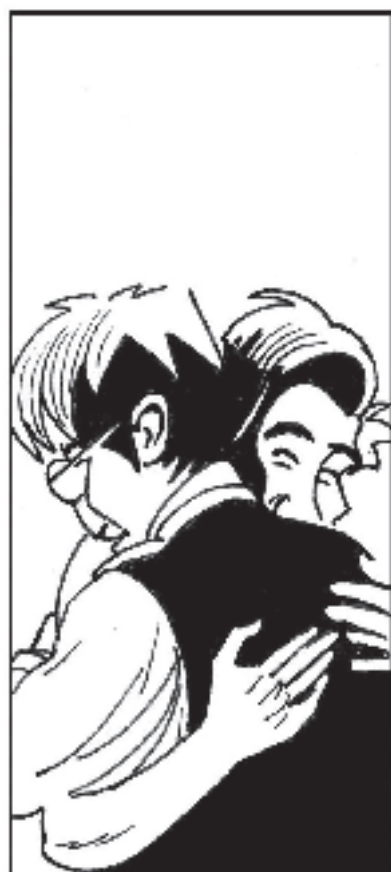

...AMB AQUEST DEL PLE D'ESTELS I EL SOPOLL DE LA MAR, ES FÉCEL SOMNAR EN UN MÓN DIFERENT...

...SE'NSE ENDUITS/ES NE EXPLOIACIÓ SOCIAL, ON ELS HOMES I LES DONES S'GÜEN LLIBRES DE VERITAT

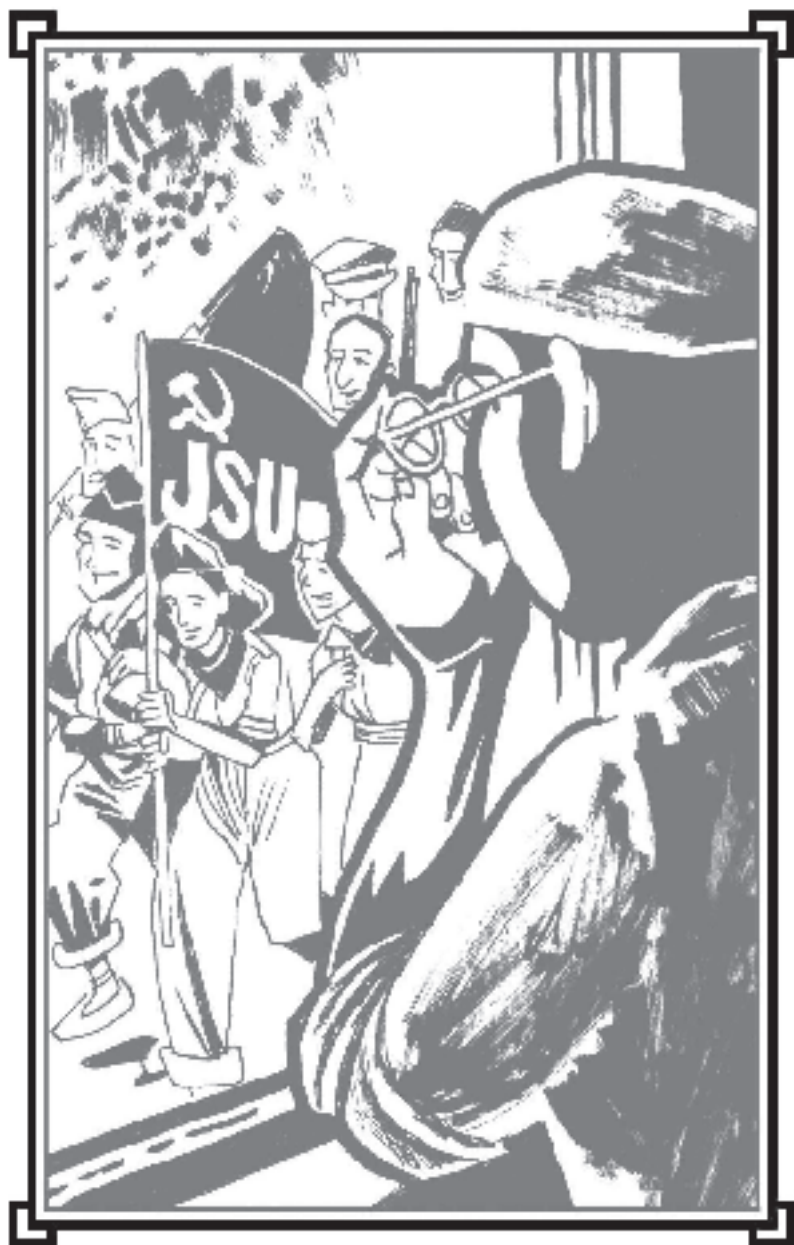
EM SEMBLA QUE HAUREM DE LUISTAR TOTS JA VALENT PER ACONSEGLIAR-HO...

CAPÍTOL 5

Estiu de cendres

ELS HEM AGAFAT DESPREVENGUTS... CAL CONTINUAR AVANÇANT EL MÉS RÀPID POSSIBLE ABANS QUE ELS FEIXISTES REBIN REFORÇOS...

...I QUAN REBREM NOSALTRES EL SUPORT DELS NOSTRES TANCOS I ARTILLERIA?

S'ESTAN FENT PONTS PER DAMUNT DE L'EBRE I BEN AGAT ELS TÀNDEM...

...L'EXÈRCIT POPULAR S'HA REORGANITZAT I ARA S'É QUE ESTEM PREPARATS PER A LA VICTÒRIA CAMARADES...

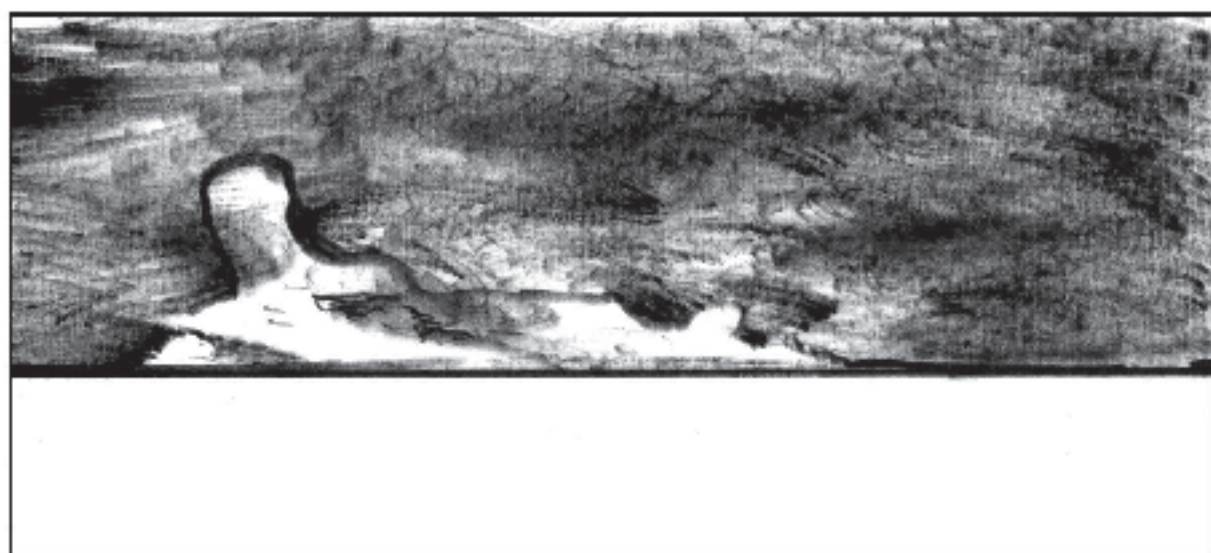

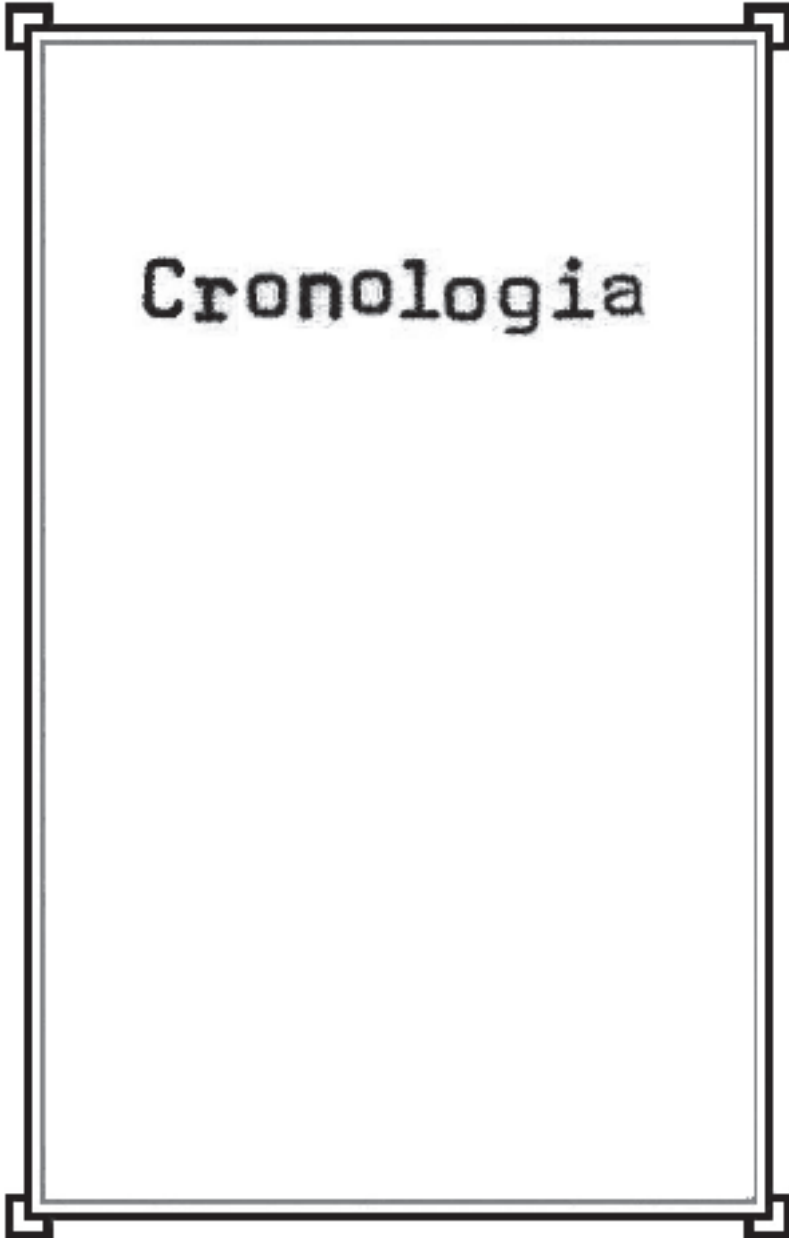
...MOLTS HOMES I DONES HAN CAIGUT PELS SEUS IDEALS DE LLIBERTAT, PER UNA SOCIETAT SENSE CLASSES NI OPPRESSIÓ...

...LA LLARGA BATALLA CONTRA EL FEIXISME SERÀ DURA...

Cronologia

1931

12 d'abril: se celebren eleccions municipals a Espanya. Els partits republicans aconseguixen 41 de les 50 alcaldies de les grans ciutats.

14 d'abril: Alfons XIII surt cap a l'exili amb la seva família. Es constitueix el primer govern (provisional) de la II República presidit per en Niceto Alcalá Zamora. En Macià proclama la «República Catalana com a Estat integrant e la Federació Ibèrica».

17 d'abril: s'estableix la Generalitat de Catalunya.

28 de juny: primeres eleccions generals a les Corts Constituents d'Espanya.

2 d'agost: el poble català aprova, en referèndum, l'Estatut de Núria.

9-14 d'octubre: l'Azaña, cap de Govern de la República.

9 de desembre: s'aprova la Constitució Republicana per a les Corts.

1932

21 de gener: revolta anarquista a l'Alt Llobregat.

24 de gener: dissolució de la Compañía de Jesús i confiscació dels seus bens per part de l'Estat.

2 de març: s'aprova la llei del divorci.

10 d'agost: es produeix «La Sanjurjada», intent de cop d'Estat liderat pel General Sanjurjo, que va haver de fugir a Portugal.

9 de setembre: el Govern de la República aprova l'Estatut de Catalunya, esmenant el text de l'Estatut de Núria.

15 de setembre: s'aprova la Llei de Bases per a la Reforma Agrària.

1 d'octubre: es reconeix el sufragi femení.

20 de novembre: eleccions al Parlament de Catalunya, amb victòria d'ERC-USC.

Novembre: la Llibreria Catalònia edita el Diccionari General de la Llengua Catalana d'en Pompeu Fabra.

1933

11 de gener: revolta anarquista al poble de Casas Viejas (Cadis) i, els dies següents, sublevacions anarquistes a Catalunya.

25 de maig: l'Estatut Interior de Catalunya declara obligatori, gratuït i català l'ensenyament primari.

2 de juny: s'aprova la Llei de Congregacions Religioses, la qual estableix el cessament de l'activitat docent de l'Església a començament del curs 1933-1934.

8 de setembre: en Lerroux substitueix l'Azaña. Més endavant serà substituït per en Martínez Barrio al capdavant del govern.

9 d'octubre: dissolució de les Corts i convocatòria de noves eleccions.

19 de novembre: se celebren les eleccions que van ser guanyades per la dreta. A Catalunya va guanyar la Lliga Catalana.

16 de desembre: nou Govern de l'Alejandro Lerroux.

25 de desembre: mor en Francesc Macià.

31 de desembre: en Lluís Companys nou president de la Generalitat.

1934

Febrer: fundació de l'Aliança Obrera.

3 de març: en Durruti organitza una Vaga General de quatre setmanes a Saragossa.

Abril: ocupació d'Ifni. Llei d'Havers del Clergat.

5-11 de juny: vagues camperoles a Andalusia i Extremadura. Detenció de diputats socialistes.

9 de juny: el Tribunal de Garanties Constitucionals declara inconstitucional la Llei de Contractes de Conreu del Govern Català.

4 d'octubre: entra la CEDA al Govern espanyol. Com a resposta, el dia 5 d'octubre la UGT fa una crida a la vaga general.

6 d'octubre: sublevació d'Astúries. Declaració de l'Estat de Guerra. El Govern envia tropes de la Legió Estrangera per reprimir la comuna asturiana. A Catalunya, en Companys proclama l'«Estat Català de la República Federal Espanyola».

7 d'octubre: fracassa l'alçament a Catalunya. La Generalitat i l'Estatut queden en suspens. Són detinguts en Companys i altres importants dirigents catalans.

20 d'octubre: es rendeix el Comitè Revolucionari asturià, iniciant-se una repressió ferotge.

1935

2 de gener: una llei ordinària del Congrés dels Diputats suspèn les facultats que l'Estatut de Catalunya havia atorgat al Parlament.

6 de juny: el President Companys i altres membres de la Generalitat són condemnats a 30 anys de presó.

29 de setembre: fundació del Partit Obrer d'Unificació Marxista (P.O.U.M.), resultat de la fusió del Bloc Obrer Camperol (BOC) i d'Izquierda Comunista de España (ICE).

28 d'octubre: en Lerroux dimiteix a causa de l'escàndol de l'estraperlo.

1936

7 de gener: es dissolen les Corts i es convoquen noves eleccions.

15 de gener: es constitueix el Frente Popular.

21 de febrer: amnistia per a 30.000 presos polítics.

26 de febrer: restauració de la Generalitat i del govern Companys a Catalunya.

1 d'abril: fusió de les joventuts socialistes i comunistes, i neixen d'aquesta manera les Joventuts Socialistes Unificades (J.S.U.).

10 de maig: l'Azaña és elegit nou president de la República.

16 de juny: discursos a les Corts d'en Calvo Sotelo i en Gil Robles sobre els desordres.

12 de juliol: assassinat del tinent de la Guàrdia d'Assalt José Castillo.

13 de juliol: assassinat del líder ultradretà José Calvo Sotelo a Madrid.

17 de juliol: alçament militar contra la República al protectorat del Marroc.

18 de juliol: en Franco es revolta a les Canàries i es trasllada al Marroc per prendre el comandament de l'exèrcit d'Àfrica. La insurrecció militar s'estén per la Península.

19 de juliol: aixecament militar a Catalunya. La revolta fracassa per l'oposició de les forces d'ordre públic i les organitzacions obreres.

20 de juliol: els revoltats són derrotats a Madrid i l'Estat espanyol queda dividit en dues zones, una sota control del govern republicà i una altra en poder dels revoltats. S'inicia la guerra civil.

21 de juliol: creació del Comitè Central de les Milícies Antifeixistes de Catalunya.

24 de juliol: neix el Partit Socialista Unificat de Catalunya (P.S.U.C.), producte de la fusió de la Unió Socialista de Catalunya (USC), la Federació Catalana del PSOE, el Partit Comunista de Catalunya (PCC) i el Partit Català Proletari (PCP).

6 de novembre: a causa de l'avenç dels militars sublevats el Govern republicà es trasllada a València.

7 de novembre: primeres accions de combat de les Brigades Internacionals a Madrid.

1937

3-8 de maig: es produeixen a Barcelona els anomenats Fets de Maig, que enfronten els comunistes del PSUC i altres forces republicanes amb el POUM i els anarquistes.

17 de maig: nou govern republicà amb en Juan Negrin com a President i l'Indalecio Prieto com a Ministre de Defensa.

31 d'octubre: el Govern d'en Negrin es trasllada a Barcelona.

1938

3 d'abril: Lleida cau en poder dels feixistes.

5 d'abril: el govern d'en Franco anul·la l'Estatut.

24 de juliol: comença la batalla de l'Ebre.

15 de novembre: els sublevats guanyen la batalla de l'Ebre, retirant-se els republicans.

23 de desembre: comença l'ofensiva de l'exèrcit d'en Franco contra Catalunya.

1939

15-26 de gener: Els feixistes ocupen Tarragona i Barcelona.

4 de febrer: ocupació de Girona.

5 de març: cop d'Estat del coronel Casado i formació del Consejo Nacional de Defensa per substituir el govern de Negrin i negociar la rendició.

6 de març: en Negrin emprèn el camí de l'exili.

28 de març: els «franquistes» entren a Madrid.

1 d'abril: rendició de l'exèrcit republicà i comunicat d'en Franco en què es declara el final de la guerra.

Abril: comença l'exili de milers de republicans.

Bibliografia

**En temps de pau (1931-1936)
i en peu de guerra (1936-1939)**

- Alquézar, Ramón:** *L'Ajuntament de Barcelona en el marc del front d'esquerres /* pòrtic de Pasqual Maragall; pròleg de Francesc Bonamusa. Barcelona: Columna, 1986
- Beramendi, Justo G. / Máiz Ramón Máiz (comps.):** *Los Nacionalismos en la España de la II República.* Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega; Madrid: Siglo XXI de España, 1991
- Bricall, Josep Maria:** *Política econòmica de la Generalitat: 1936-1939 /* pròleg de J. L. Sureda. Barcelona: Edicions 62, 1970-1979. 2 v.
- Carrillo, Santiago:** *La Segunda República: recuerdos y reflexiones.* Barcelona: Plaza Janés, 1999
- Castells Duran, Antoni:** *Les Col·lectivitzacions a Barcelona 1936-1939: la col·lectivització- socialització de la indústria i els serveis a Barcelona (ciutat i província): les agrupacions o concentracions d'empreses.* Barcelona: Hacer, cop. 1993
- Cucurull, Fèlix:** *Catalunya, republicana i autònoma: 1931-1936 /* pòrtic de Jaume Sobrequés i Callicó. Barcelona: La Magrana: Institut Municipal d'Història (Ajuntament de Barcelona), 1984
- Jackson, Gabriel:** *Catalunya republicana i revolucionària: 1931-1939.* Barcelona: Grijalbo, 1982
Breve historia de la Guerra Civil Española. Barcelona: Grijalbo, cop. 1986
La República Española y la Guerra Civil: 1931-1939. Barcelona: Crítica, 1999
- Muniesa i Brito, Bernat:** *La Burguesía catalana ante la II República española.* Barcelona: Anthropos, 1985-1986. 2 vol.
- Preston, Paul:** *La Destrucción de la democracia en España: reforma, reacción y revolución en la Segunda República.* Barcelona: Grijalbo Mondadori, cop. 2001
La República asediada: hostilidad internacional y conflictos internos durante la Guerra Civil / Paul Preston (ed.). Barcelona: Península, 2001
La Guerra Civil española. Barcelona: Plaza & Janés, 2000
- Risques, Manel (dir.); Duarte, Àngel; Riquer, Borja de; Roig Rosich, Josep M.:** *Història de la Catalunya contemporània.* Barcelona: Pòrtic, 1999
- Rojas, Carlos:** *La Guerra en Catalunya.* Esplugas de Llobregat: Plaza & Janés, 1980.
- Sallés, Anna:** *Quan Catalunya era d'esquerra.* Barcelona: Edicions 62, 1986

- Sobrequés i Callicó, Jaume (dir.):** *Catalunya i la Segona República*. Barcelona: Edicions d'Ara, 1983
Història contemporània de Catalunya. Jaume Sobrequés i Callicó [ed.]. Barcelona: Columna, 1997-1998 Vol II.
- Solé i Sabaté, Josep M. / Villarroya, Joan:** *Breu història de la Guerra Civil a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 2005
La Guerra civil a Catalunya: 1936-1939; [directors científics: Josep Maria Solé i Sabaté i Joan Villarroya] 4 vol. Conté: 1. Alçament militar i primers mesos de guerra; 2. Una revolució en plena guerra; 3. Catalunya, centre neuràlgic de la guerra; 4. Derrota, ocupació militar i exili Barcelona: Edicions 62, 2004-2005
España en llamas: la guerra civil desde el aire. Madrid: Temas de Hoy, cop. 2003
La Repressió a la reraguarda de Catalunya: 1936-1939/ pròleg de Josep Benet. [Barcelona]: Abadia de Montserrat, 1989-1990
Catalunya sota les bombes: 1936-1939. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1986
- Tusell, Javier:** *Las Constituyentes de 1931: unas elecciones de transición*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1982
- Tuñón de Lara, Manuel:** *Tres claves de la Segunda República: la cuestión agraria, los aparatos del Estado, Frente Popular*. Madrid: Alianza, cop. 1985
- Ucelay Da Cal, Enric:** *La Catalunya populista: imatge, cultura i política en l'etapa republicana (1931-1939)*. Barcelona: La Magrana, 1982
- Vilanova, Mercè:** *Atlas electoral de Catalunya durant la Segona República: orientació del vot, participació i abstenció* / pròleg d'Isidre Molas. Barcelona: Fundació Jaume Bofill: La Magrana, 1986
- Vinyes i Ribes, Ricard:** *La Catalunya internacional: el frontpopulisme en l'exemple català*; pròleg de Francesc Roca. Barcelona: Curial, 1983

